CHAPTER 2

SONSUZ ŞEHİR ROMA: GIANCARLO DE CATALDO’NUN *NERO COME IL CUORE* ROMANINDA ŞEHİR VE DİL İLİŞKİSİ

ROME AS THE ETERNAL CITY: THE RELATION BETWEEN CITY AND LANGUAGE IN GIANCARLO DE CATALDO’S *NERO COME IL CUORE*

Bülent AYYILDIZ¹

¹Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi,
İtalyan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye
e-mail: ayyildiz@ankara.edu.tr

DOI: 10.26650/BS/AA14.2021.001-1.02

ÖZ

İtalyan polisiye yazarı Giancarlo de Cataldo’nun 1989 yılında yayınlanan *Nero come il cuore* adlı romanı bir ilk eserdir. Romanın uzamsal yapısını Roma şehri oluşturmaktadır. Tarihi, görkemi, ruhu ile tüm dünyada “sonsuz şehir” olarak bilinen Roma, geçmişin kadim kültürleri, görkemiyle günümüzün farklılıklarının ve sıkıntılarının bir kesişim noktasıdır. *Nero come il cuore* bir ilk roman olmakla birlikte, döneminin en önemli polisiye eserlerinden biridir. Zira polisiye anlatının çevresini belirleyen ve olay örgüsünün bel kemiğini oluşturan olaylar zinciri ile toplumsal düzen, mikro tarih ve makro tarih ile beraber 1980’li yılların İtalyası’na ve özellikle de Roma şehrine tutulan bir aynanın yansımaları söz konusudur. Temel düşünce karşıt dünyaların anlatılmasına dayanır: Ötekilerin, dışlanmışların ve göçmenlerin dünyası. Bir yanda Afrikalı göçmenler, diğer yanda aristokratlar, burjuvalar, zenginler. Her biri şehrin farklı alanlarında hâkimiyet kurmuş, kendi alanında yaşamını devam ettiren ve kendi dillerini koruyan farklı karakterlerin bulunduğu bir Babil Kulesi. Ana anlatıyı Romalı, diğer bir deyişle, şehirli bir avukatın Afrikalı bir göçmenin öldürülmesi üzerine soruşturmaya başlaması oluşturur: Toplumsal farklılıklar, ötekileştirme, İtalyan adalet sistemi, İtalya tarihi, hepsi farklı düzeylerde eserde kendisine yer bulur. Bu çok katmanlı ve çok kültürlü hikâyenin en dikkat çekici unsurlarından biri ise “sonsuz şehir” Roma’nın bir Babil Kulesi’ne dönüşmesidir: Dillerin, kültürlerin, benzerliklerin ve zıtlıkların harmanlandığı bir kaos düzeni. Bu çalışmanın amacı, *Nero come il cuore* adlı eserden yola çıkarak, dönemin İtalyan toplumunu ve bireylerin ruh hallerini incelemek suretiyle, söz konusu eserde toplumsal ve

bireysel açılardan dile ilişkin öğelerin izini sürmek ve şehir-dil ilişkisi hakkında değerlendirmelerde bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: İtalyan Edebiyatı, polisiye, Roma, sonsuz şehir, dil

ABSTRACT

The novel *Nero come il cuore*, published in 1989, is the first work by Italian crime fiction writer Giancarlo de Cataldo. The space that determines the structure of the novel is the city of Rome. Known as the “eternal city” all over the world due to its history, splendor, and spirit, Rome is an intersection point and, in a sense, a kind of bridge between the ancient cultures and glory of the past and today’s troubles. Besides being the first novel by this Italian writer, *Nero come il cuore* is one of the most important crime fiction works of its period because there are reflections of Italy in the 1980s, and especially the city of Rome, which analyze micro history and macro history, with a special reference to the social and economic order. The novel is based on the narrative of the opposing worlds of excluded African immigrants on the one hand and aristocrats, bourgeois, and rich people on the other. The main narrative begins when an urban lawyer begins to investigate the killing of an African immigrant. Solving the case will highlight social differences, marginalization, the Italian justice system, and the history of Italy. One of the most remarkable elements of this multi-linguistic and multicultural story is the turning of Rome, “eternal city,” into a Tower of Babel: a kind of chaos formatted by languages, cultures, similarities, and contrasts. The aim of this study is to trace the language-related elements in the novel, and to examine the relationship between city and language, and between migration and language.

Keywords: Italian Literature, crime fiction, Roma, eternal city, language

EXTENDED ABSTRACT

Crime fiction, with its complex mixture of social elements, is one of the most common literary genres of our time. As the most attractive genre of modern times, it has remained an important model for Italian language and literature. The novel *Nero come il cuore*, published in 1989, is the first work by Italian crime fiction writer Giancarlo de Cataldo. This article analyzes De Cataldo’s novel, referring to connections and relations between city, language, and crime fiction, particularly by making reference to the theoretical works of Umberto Eco and Jacques Ranciere. Having examined these connections, this article will examine the ways in which De Cataldo’s work presciently develops Eco’s and Ranciere’s concepts of crime fiction. Its intent is to underline the occurrences of language and city links in conjunction with the general aspects of “Rome” in its various ancient and modern characteristics.

The space that determines the structure of the novel is the city of Rome. Known as the “eternal city” all over the world due to its history, splendor, and spirit, Rome is an intersection point and, in a sense, a kind of bridge between the ancient cultures and glory of the past

and today's problems and troubles. Besides being the first novel by this Italian writer, *Nero come il cuore* is one of the most important crime fiction works of its period because there are reflections of Italy in the 1980s, and especially the city of Rome, which analyze micro history and macro history, with a special reference to the social and economic order. Setting his novel within the historical and cultural context of 1980s Italy, De Cataldo investigates not only a murder, but also the social prejudice that underlies the main progress of narrative. With this basis, the novel is shaped by the narration of the opposing worlds of excluded African immigrants on the one hand, and aristocrats, bourgeois, and rich people on the other. Therefore, it is first of all necessary to examine the links between city, migration, and language. In other words, the writer's views about the city are very significant in key concepts such as "language" and "migration." For these immigrants, the "eternal city" or "Rome" is interpreted not only as a jungle in which they have to survive, but also as the ultimate hope for a chance at a better life, and in a sense as the decisive crossroads which determine the relationship between life and death.

The main narrative begins when an urban lawyer begins to investigate the killing of an African immigrant: solving the case will highlight social differences, marginalization, the Italian justice system, and the history of Italy. One of the most remarkable elements of this multi-linguistic and multicultural story is the turning of Rome, "eternal city," into a Tower of Babel: a kind of chaos formatted by languages, cultures, similarities and contrasts. The aim of this study is to trace the language-related elements in the novel, and to examine the relationship between city and language, and between migration and language. Tracing this relationship helps the partial reconstruction of crime scenes of the novel that focus especially on the social connections between the protagonists and the events. Finally, exploring these links between characters and language differences in the novel could pave the way to understanding the other in the Tower of Babel. The research also reveals the complex positive and negative influences of immigrants on the Italian language. In conclusion, this article draws comparisons between Italians and immigrants in a crime fiction adventure in which the writer presents all the linguistic qualities of a city.

1. Polisiye Edebiyat ve Şehir

Polisiye edebiyatın kuramsal yönüne ilişkin çalışmalar gerçekleştiren Pierre Boileau ve Thomas Narcejac'ın aktardığı üzere, şehir, özellikle de bugün bildiğimiz anlamdaki modern ve endüstriyel şehir, polisiye edebiyatın çıkış nedenlerine ve gelişim sürecine ilişkin analizlerin merkezinde yer alır (Guagnini, 2010, s. 140). Zira modern şehirle birlikte, sistematik bir gelişme gösteren ve düzenli bir yapıya bürünen polis ile güvenlik teşkilatları, suç araştırmalarının bilimin bir araştırma alanına dönüşmesi gibi nedenler şehir-polisiye bağıını güçlendirir. Genel bir değerlendirme yapılacak olursa, polisiye anlatıda şehir vurgusu anlatıya dair tamamlayıcı bir öge olarak düşünülebilir. Kuramsal açıdan ele alındığında “şehir ve polisiye” arasında “çerçeve ve tablo” arasındakine benzer bir etkileşimden söz edilebilir. Umberto Eco anlatının olanaklarına ilişkin olarak kaleme aldığı *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti* başlıklı eserinde sınırlandırma duygusunu ve bir edebiyat eserine kattığı önemi polisiye türünün öncülerinden olan Edgar Allan Poe'dan yaptığı şu alıntıyla vurgular: “Bir olayın etkisi açısından sınırları çizilmiş kapalı bir alan kesin olarak gereklidir; bu alan, o olayı ötekilerden ayırmakta ve bir çerçevenin tabloya verdiği gücü vermektedir” (Eco, 1999, s. 58).

Polisiye edebiyatta mekân kullanımına, özellikle de bu çalışmanın konusu olan şehir bağlamında, değinen bir başka dikkat çekici isim de Fransız filozof Jacques Ranciere'dir. Ranciere *Kurmacanın Kıyıları* adlı eserinde, tıpkı Eco gibi, Edgar Allan Poe'dan yola çıkarak, mekân ve şehre ilişkin şu tespitte bulunur:

Tarih bilimi ve sosyoloji, polisiyenin ortaya çıkışını suça ve suçun gün yüzüne çıkardığı olaya yönelik o dönemdeki saplantıya verilen tepkiye bağlıyor kimi zaman: Suç şebekelerinin taşradan ve başka ülkelerden akın akın gelen sefalet içindeki insanlar arasında kolayca saklanabildiği kentsel mekânların yetersiz aydınlatılan dolambaçlı yollarıyla arz ettiği tehlike (Ranciere, 2019, s. 80).

Alıntıdan da anlaşılacağı üzere Fransız düşünür suç ve suçluya ilişkin olarak iki önemli noktaya vurgu yapar: İlki dışarıdan göçün oluşturduğu yabancı ve alışlagelmiş toplum normlarının dışındaki suç oluşumudur. Bu yeni oluşum polisiyenin psikolojik ve sosyolojik yönünü oluşturmakta, diğer bir deyişle anlatının insani merkezini kurgulamaktadır. İkinci nokta ise mekânın (ve şehrin) fiziksel bir yapı olarak ele alınmasıyla beraber, suça ilişkin uzamın hem bir tamamlayıcı hem de bir asli unsur olarak gerçek fiziki bir yapı şeklinde altının çizilmesidir.

Bu iki temel düşünce biçimini, bu çalışmaya temel teşkil eden Giancarlo De Cataldo'nun *Nero come il cuore* (Kalp Gibi Kara) polisiye eserinde de görmek mümkündür. Bir yanda suç, suçlu ve bozulan toplum ile ilgili kaynak nokta olan göçmenler, diğer yanda binlerce yıllık

tarihi ile (polisye bağlamında düşünöldüğünde de fiziksel bir mekan olarak parmak izi alma, kanıt toplama gibi bilimsel analizleri neredeyse olanaksız kılan yapıyla) Roma şehri iç içe geçmiş durumdadır.

İtalyan polisye yazarı Giancarlo De Cataldo'nun 1989 yılında yayınlanan *Nero come il cuore* adlı romanı bir ilk eserdir. Söz konusu eserin uzamsal yapısını Roma şehri oluşturmaktadır. Tarihi, görkemi, ruhuyla tüm dünyada “sonsuz/ebedi şehir” olarak bilinen Roma, geçmişin kadim kültürleri, şaşaasıyla günümüzün farklılıklarının ve sıkıntılarının bir kesişim noktasıdır. Ayrıca, *Nero come il cuore* bir ilk roman olmakla birlikte, döneminin en önemli polisye eserlerinden biridir. Zira polisye anlatının çevresini belirleyen ve olay örgüsünün bel kemiğini oluşturan olaylar zinciri, mikro tarih ve makro tarihle arasında 1980'li yılların İtalyası'na ve özellikle de Roma şehrine tutulan bir aynadır. Toplum-birey-polisye arasındaki kesişim hususunda, ünlü polisye edebiyat kuramcısı Siegfried Kracauer'in gözlemlerini hatırlamak yerinde olacaktır:

Polisye romanda sahnelenen yaşamın karakteristik yapısı, onu üreten bilincin tesadüfi bir insan bilinci olmadığını, bir taraftan da metafizik öneme haiz niteliklerin özellikle seçildiğini gösterir. Dedektif nasıl insanlar arasında gömülü sırları ortaya çıkırıyorsa, polisye roman da, estetik aracılığıyla, çarpıtılmış toplumun ve onun temelsiz kuklalarının sırrını ortaya döker. Polisye romanın kompozisyonu, anlaşılması zor yaşamı, sahici gerçekliğin tercüme edilebilir bir imgesine dönüştürür (Kracauer, 2019, s. 22).

2. Şehir ve Dil: *Nero come il cuore* Örneği

Tüm dünya edebiyatı için Roma şehri, güç, sonsuzluk ve güzellik sembolüdür (Di Ciolla, 2007, s. 298). Roma, tarih boyunca Batı kültüründe “caput mundi”, Türkçe ifadesi ile “dünyanın başkenti/başı” ve merkezi olarak tanımlanmıştır. Dünyanın en önemli tarihi-kültürel başkentlerinden biri olan Roma, şüphesiz ki edebiyatın da vazgeçilmez bir unsurudur. Bu vazgeçilmez unsurun çok kültürlü, çok dilli ve çok katmanlı kimliğini çağdaş İtalyan edebiyatında en iyi işleyen yazarlardan biri de Giancarlo De Cataldo'dur. *Nero come il cuore* adlı polisye romanında, Roma şehrinin vahşi yönlerini yansıtan, şehri modern bir “cungla” olarak tasvir eden yazar, eserin olay örgüsünü bir göçmenin öldürölmesi üzerine kurgular. Şunu da belirtmek gerekir ki, Roma şehri İtalyan polisye edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Bu şehir İlk İtalyan polisye yazarlarından Augusto De Angelis'ten Carlo Emilio Gadda'ya kadar uzanan bir düzlemdede onlarca polisyenin ana mekânıdır. Dolayısıyla, polisye edebiyat tarihçisi ve eleştirmeni Luca Crovi, İtalyan edebiyatı özelinde bu kadim şehir “caput delicti”, Türkçe ifadesiyle “suçun başkenti/başı” olarak niteler (Crovi, 2002, s. 146).

Nero come il cuore şehir ve dil arasındaki ilişki açısından kıymetli bir örnektir. Eserin polisiye olay örgüsünün başlangıcı Afrikalı bir göçmen olan Al'ın, Roma'da öldürülmesi ile başlar. Giancarlo De Cataldo'nun soruşturmacı figürü ise, polisiye edebiyat terminolojisi ile “dedektif”i, Valentino Bruio isimli İtalyan bir avukattır. Bruio genel görünüş ve düşünce yapısı itibarıyla bir burjuva/aristokrat sınıfı üyesi olmanın uzağında, kendi doğruları peşinde koşan ve yabancılara/göçmenlere karşı önyargıdan bir nebze de olsa uzak bir karakterdir.

Çözülecek polisiye vaka, aslında ortaya dökülecek kirli gerçeklerin üzerindeki sır perdesinin aydınlatılmasıdır. Göçmenler, zengin burjuva ve aristokrat sınıflar arasındaki karmaşık çıkar ilişkilerini bir aile trajedisi üzerinden veren öyküde, çözülme hiç beklenmedik bir yönden, çocuk kahramanlar üzerinden gerçekleşir. Zira ilk suç unsuru oluşturan öğe aristokrat aileye mensup İtalyan beyaz hasta bir çocuk için kalp nakli arayışıdır. Eserde uçsuz bucaksız bir insan kaynağı olarak tanımlanan göçmenler de bu naklin önemli bir sacayağıdır. Kısaca özetlenecek olursa, Afrikalı siyah bir çocuktan alınacak kalp, beyaz bir çocuğa nakledilecek; bu yasadışı olayın ardından doğacak tüm sorunlar para, konum ve sınıf farkıyla halledilecektir. Bunu olanaklı kılan da, yine Covi'nin değindiği üzere bu kadim şehrin en önemli sosyal unsuru ise belki de siyaset-mafya-devlet-kilise gibi farklı alanlara sirayet etmiş güç odakları, diğer bir deyişle “dokunulmazlar” sınıfını barındırmasıdır (Covi, 2002, s. 147). Bu dokunulmazlar sınıfının bir üyesi, kötülüğün temsilcisi olarak romanda karşımıza çıkan Noè Alga-Croce'nin torunu için aradığı çare romanın gidişatını belirler.

İnsani duygular arasındaki karmaşayı irdeleyen bu polisiye roman, esas olarak İtalyan toplumunun göçmen sorununa odaklanır. Öldürülen kişinin Afrikalı bir göçmen olması bir anlamda tüm hikâyenin çıkış noktasıdır. Ne var ki, bugün bile Avrupa'nın en önemli kaçak göçmen merkezlerinden biri olan İtalya'da bu türde bir cinayet ilgi çekici olmaktan çok, sıradan bir olay, hatta basit bir adli vaka olarak karşılanır. Adli vakanın meydana geldiği Roma şehri yüzyıllara, hatta binyıllara uzanan tarihiyle, hem bir keşmekeş ve kaos anıtı hem de insanlık tarihinin en önemli tanıklarından biridir. Giancarlo De Cataldo bir polisiye yazarı olarak, Roma şehrinin arka sokaklarını, göçmenlere ait oluşumları, göçmenlerin sosyal-kültürel mekânlarını okuruna aktarır. Lakin bu anlatıların karşısına klasik Roma ve İtalyan geleneğinin hâkim olduğu aristokrasi ve burjuvanın iç içe geçtiği zengin bir dünya koyar. Nitekim, *Nero come il cuore* eserinde söz konusu olan bu iki karşıt dünyanın birbiriyle mücadelesidir: Denebilir ki, birinin diğerinin gözünde varoluş çabasıdır. Bu bakış açısından değerlendirildiğinde, yazar İtalya'da mevcut olan göçmen karşıtlığı fikrini, göçmenlerin içinde yaşadıkları (veya yaşamak zorunda bırakıldıkları) gerçekliği eserin merkezine yerleştirir: Toplumsal farklılıklar, ötekileştirme, İtalyan adalet sistemi, İtalya tarihi, hepsi

farklı düzeylerde romanda kendisine yer bulur. Bu kadar farklı ögenin bir araya getirilmesinin kilit noktası yazar Giancarlo De Cataldo'nun uzun yıllar Roma'da bir yargı mensubu olarak çalışmasıdır. Zira yazar, çok iyi bildiği ve yıllarca davalarda, soruşturmalarda tanık olduğu insanların hikâyesini anlatır.

İşte bu noktada şehir ve dil arasındaki ilişki belirmeye başlar: Bir yanda göçmenler, diğer bir deyişle yeni geldikleri şehirde yeni bir dil öğrenmeye çalışanlar ve eski kültürden kopuşun eşiğinde olarak iki kültür/dil arasında sıkışanlar; öte yanda var olan sistemin ve hâkim kültürün simgesi sayılabilecek bir dil ve şehrin yansıması olan kalıtsal nitelikli figürler. Daha önce de belirtildiği üzere, eserin ilk cümlesi bu iletişim eksikliğini ve dil farklılıklarını ortaya koyar: “Şarap kokan, anlaşılmaz bir lehçede konuşan bir zenci yırtık, terden lekelenmiş sarı tişörtünü çekiştiriyordu” (De Cataldo, 2009, s. 5). De Cataldo'nun anlatısında temel yaklaşım karşıt dünyaların bir arada sunulmasına dayanır. Bir yanda Afrikalı göçmenler, diğer yanda aristokratlar, burjuvalar, zenginler. Bu yönüyle Roma, her biri şehrin farklı alanlarında hâkimiyet kurmuş, kendi alanında yaşamını devam ettiren ve kendi dillerini koruyan farklı karakterlerin bulunduğu bir Babil Kulesi'dir.

Buna ilaveten, bu ilk iletişimsizlik vurgusunu veren açılış cümlesini bir ön yargı dalgası ve göçmen karşıtlığına ek olarak, bir dışlanma durumu takip eder. Söz konusu olan bir insan olsa da maktulün ten rengi gazetelerin manşetlerini de belirler:

Mizahın en acı haliyle, 32 yaşındaki Güney Afrika vatandaşı Anawaspoto Ray'in karanlık sonu 20 satırda anlatılıyordu, Giotto Caddesi'nde şafaktan hemen önce cesedi bulunmuş, Termini Tren İstasyonu yakınlarında, “Başkent yönetiminin övgüye değer çabalarına rağmen, yasadışı göç için bir çeşit güvenli liman olarak kalmaya devam eden bölgede”. Ölüm nedeni: Ateşli silahla vurulma. Aceleyle notları okudum: müfettişler Afrikalılar arasında bir hesaplaşma olduğunu düşünüyorlar, herkesin malumu olduğu üzere ilk neden uyuşturucu ticareti (De Cataldo, 2009, s. 11).

Bununla beraber, olayı ifade edecek hâkim şehir dili ve ayrıma dair yaklaşım bir sonraki satırda karşımıza çıkar:

Daha içerideki bir sayfada, bir redaktör iki temel cümlede özetlenebilecek zehirli bir yorum içinde zevkten kendini kaybetmişti: “Zenciler, bunlardan gına geldi, birbirinizin bağırsaklarını deşmek için kendi ülkenize gidin.” Demem o ki, bu gazete bir aralar aydın burjuva kesiminin yarı resmi yayın organıydı. Ne var ki, ya burjuvazi değişti, ya da birileri ışığı söndürmüştü. (De Cataldo, 2009, s. 11-12)

Bu cümleler iki farklı dil anlayışını ve şehrin (bir anlamda da toplumun) keskin bölünmüşlüğüne işaret etmektedir. Benzer bir davranış tarzını İtalyan avukat Valentino Bruio da devam ettirir. Her

ne kadar siyahların sıklıkla takıldığı “Sun City” adlı barın bir müdavimi; barın işletmecisi göçmen Rodray ile dost olsa da; tanımadığı bir Afrikalı’ya karşı ön yargılıdır ve ayrıştırıcı bir dil kullanır. Giancarlo De Cataldo, bir anlamda, avukat figürü üzerinden İtalyan toplumundaki yapmacıklığı eleştirir. Zira adaleti, doğruyu savunması gereken eğitilmiş kişi, ayrımcı tavırdan mahrum değildir. Ötekileştiren bu yaklaşımı Valentino ve Rod arasındaki şu diyalogda gözlemleriz:

- Pek çokları gibi biri. Uzun, zayıf: son zamanlarda sürekli olarak kirli sarı bir tişört giyerdi. Kötü bir çocuk değildi. O isim... “Bana Al de” demişti... Bu oydu. Aman Allah’ım, eğer oysa! Eğer bu kadar tembel olmasaydım, bu kadar boş vermiş... O beni aramıştı, Sun City’de benden ona bahsetmiş olmalılar. Belirsiz cümleler, sarhoştu, bocalayan İtalyancası... Benim için görünmez zencilerden biriydi... Öldürülmek üzere olan biri... (De Cataldo, 2009, s. 12)

Buradan hareketle, vurgulamak gerekir ki, bir başka dikkat çekici nokta da, ana uzam olan Roma şehrinin bir alt uzamı, eserin bir ikincil mekânı olarak değerlendirilebilecek olan “Sun City”dir. Siyahların müdavimi olduğu bir bar olan “Sun City”, ismiyle de hem şehrin çok dilli yapısını hem de bir kara mizah duygusunu vurgular. Bir yeraltı barı ve izbe bir mekân olmasına karşın, ismi “Sun City” (Güneş Şehri) olması ve güneşli günleri ifade etmesi ironik, fazla güneşten esmerleşmiş ve bronzlaşmış kişileri alttan alta işaret etmesi yönüyle de mizahidir. Lakin Cherlyl ve Valentino Bruio arasındaki diyalog “Sun City” isminin başka derin anlamlara da sahip olduğunu anlatır:

Aslında mekânın adının Nelson Mandela olması gerektiğini ona açıkladım. Rod, üzerinde ellerinde tehditkâr meşaleler taşıyan silahlı kukuletalı bir yığın insanın peşinde olduğu zincirlerini kıran bir zenci olan rahatsız edici bir tabela koymak niyetindeydi.

- E sonra?

- Ve şöyle ki, Belediye Amerikan Futbolu şampiyonu Mandela’nın hikâyesini yutmadı ve böylece Sun City üzerinde karar kıldık, çünkü siyahlar için Apartheid’in en çok nefret edilen simgesiydi... (De Cataldo, 2009, s. 35)

İsminin yanı sıra “Sun City” adlı barı ilginç kılan bir diğer unsur da içinde bulunduğu göçmen bölgesidir. Farklı dillerin, şehrin farklı unsurlarının ve farklı kimliklerinin buluştuğu bir uzam olarak “Sun City” oldukça önemlidir: “Tezgâhın altında Rod süt beyaz tenli bir sarışına sarılmış uyuyordu. Hamburgluydu, yanlış hatırlamıyorsam: Bu ikisi çok kültürlü toplumun savunulmasına ilişkin yarışmada büyük başarı elde edeceklerdi” (De Cataldo, 2009, s. 75). Nitekim, Rod ise Valentino Bruio’ya şu cümleler ile seslenir: “Sana söylemiştim, bu şehir büyük bir orman gibidir ve Sun City de bu ormanın vahası.” (De Cataldo, 2009, s. 165).

Umberto Eco’nun sunmuş olduğu sınırlandırma fikrinin romanda iki farklı nokta olarak belirlemek mümkündür: İlki “Sun City”, diğer bir deyişle olayların düğüm ve çözümünün

durağı olan bir yeraltı barı; ikincisi ise “Roma” şehrinin kendisidir. Öyle ki, birbiri içine geçmiş bir mekân kullanımından söz etmek olasıdır. İlk mekânda mevcut olan dil ve olayların bağlantısı, ikinci mekânda büyük bir genişlemeye uğrar. Diğer bir deyişle, sınırlar genişledikçe, dil de keskin bir değişime uğrar.

Görüldüğü üzere, dilin karmaşıklaşmasında şehrin çok kültürlü yapısı oldukça etkilidir. Bu da gösteriyor ki, Roma ne tek bir zümrenin, ne tek bir ulusun, ne de tek bir sınıfın şehridir: tarihi ve bugünüyle bir birleşim noktasıdır. Giancarlo De Cataldo bu şehri, diğer bir deyişle modern Babil Kulesi’ni meydana getiren unsurları şu cümlelerle anlatır:

Roma yabancılarla dolu bir şehir. Düşük ücretli iş gücü ve suçlu tayfası. Kaçaklar, sürgün edilmişler, dışlanmışlar. Kıtlığın ve sistemimizin harikulade başarılarını üst perdeden dünyanın geri kalanına satmaya devam ettiğimiz yanılmalara kurbanları. Doğulular, Çinliler, Zenciler... Zenciler ne çok dikkat çekenler, komiser. Şüphesiz, ten renklerinden dolayı. Ve en çok dışa dönük olanları. En çok nefret edilenler. Burası ırkçı bir ülke. (De Cataldo, 2009, s. 24)

Çok dillilik ve göçmenlik etkileşimini yemek kültürü üzerinden aktaran, şehir yapısıyla harmanlayan yazar, kaotik bir yapıdan yola çıkarak, yerelliğin evrenselliğe dönüştüğü, karşıtlıklar içinde debelenen bir Roma manzarası sunar: burası artık görkemli geçmişiyse Sezarların, Papaların, Rönesans adamlarının şehri değildir, tam aksine şu anda var olan sefaletyle, karmaşasıyla ve bilinmezlikleri ile göçmenlerin Roması’dır:

O neşeli yüzler, o bilindik jestler, değişen dikkatler. Tüm bunlar beni üzüyordu. Dışlanmış hissediyordum. Yalnız ve dışlanmış. Tor di Nana’da öğle yemeği yemek istemiştin, lakin bir zamanlar cömert yarım porsiyon bucatini makarna ve çeyrek porsiyon horoz mantarı soslu makarna servis eden bu mekânın yerine korkunç bir Mc Donalds açılmıştı ve çevresinde, bir bakışta, kimsenin olmadığı publarla, krepcilerle, salatacılarla dolu bir alan göze çarpıyordu. Tipik bir üçüncü dünya al-götür lokantası istisna oluşturuyordu: tezgâhtaki şişman bir paki, kasiyer ise doğuluydu ve menü Mağrip’ten Tayland’a kadar uzanıyordu. [...] (De Cataldo, 2009, s. 24-25).

Şehrin karanlık yüzüne dair gözlemler aktaran Giancarlo De Cataldo, Roma’nın hâkim dilinin ötesinde var olan acımasız bir dilin konuşmalarını da tasvir eder. Burjuva dünyasının, aristokrat sarayların ve yüzlerce yıldır İtalyan olanların rafine ve üstten bakan dilinin karşısında, ötekiler, dışlanmışlar, genel bir ifadeyle göçmenler yer alır:

Her akşam, güneşin batışında, gölgelerin sessiz korusu, zenciler, Hintliler ve Pakistanlılara Esquilino’ya hâkim oluyorlardı ve her akşam bu bölge dolup taşıyordu, çünkü istenmeyen yabancılar hayatlarına nefessiz bir çokluğun yalnızlığı içerisinde devam edebilsin diye. Dönem dönem bir iktidar “sıfır tolerans” ilan ediyordu ve çeşitli devriye polisleri Oppio

Tepesi yakınlarındaki parkı temizliyordu. Lakin bu durum kısa sürüyordu. Onlar bir yerden başka yere gidiyorlardı. Ve ardından geri dönüyorlardı. İnsanlar onlardan nefret ediyordu (De Cataldo, 2009, s. 167).

Öyleyse, De Cataldo'nun eserinde görüldüğü üzere şehri oluşturan çevresel etmenlerin, yani heterojen yapı, bölgesel yoğunluk, vatandaşların düşük gelir grubunda olması, ailenin bütünlüğünün bozulması gibi, toplumsal düzensizliğe ve bireysel yabancılaşmaya yol açtığını söylemek yanlış olmaz (aktaran Paoli, 2016, s.81).

Canlı bir organizma olarak dil, şehrin sokaklarını, meydanlarını, barlarını yansıtır: Buna istinaden, şehir ile içerisinde barındırdığı dil mütemediyen bir değişiklik ve yenilenme içindedir. Örneğin yılların avukatı Valentino Bruio'nun karşısına bile hiç duymadığı yeni kelimeler çıkarır, tıpkı göçmenlerin gece hayatında sıklıkla kullandığı “terguabi” sözcüğü gibi (De Cataldo, 2009, s. 38). Şehir ve dil ilişkisi konusunda, zamanın ilerleyişi, kültürlerin değişimi, göçmenlerin entegrasyonu gibi meseleler bir yanda olumsuzluklara gebeyken, diğer yanda dilde göreceli bir zenginleşmeden söz etmek mümkündür. Lakin tam bu noktada, ikinci bir görüş olarak dilin yozlaşması düşüncesiyle karşı karşıya kalır İtalyan okuru: Söz konusu olan dilde bir zenginleşme midir yoksa dilin özünden koparılarak yozlaşması ve anlam kaybına uğraması mıdır?

İlginçtir ki yerli-göçmen, ev sahibi-misafir, beyaz-siyah, Romalı-Afrikanlı gibi karşıtlıklar yalnızca hâkim konumda olan burjuva-aristokratlar ve uyum sağlamaya çalışan göçmenler arasında yaşanmaz. Kendi yaşantılarını diğerlerine nazaran bir nebze de olsa garantiye almış, yani ötekilere nazaran hâkim konuma yükselmiş her göçmen, yeni geleni veya kendinden zor durumda olanı ezmek için fırsat kollar. Bu nedenle de, şehre uyum sağlamanın ilk koşulu dile uyum sağlamaktır. De Cataldo'nun eserinde bu topluma uyum sağlama ile gelen “rahatlamayı” göçmen Latif karakteri ile başkahraman Valentino Bruio arasında geçen diyalogda gözlemleriz:

Şoför üniforması içinde bir siyah alaycı ve şüpheli bir şekilde bana bakıyordu. Latif.

- Yardımcı olabilir miyim, efendim?

- Tuvaleti arıyordum. Siz Latif olmalısınız, değil mi?

- Siz nereden biliyorsunuz? Siz nasıl anladınız?

İtalyancası rahat, tek düze bir konuşması vardı. Ses tonu ihtiyatlıydı (De Cataldo, 2009, s. 66).

Bruio'nun ilk dikkatini çeken Latif'in İtalyancası ve şehrin diline sağladığı uyumdur. Görülüyor ki, Latif hâkim olanların dünyasında kendine bir yer edinmiş ve hâkimlerin dilini benimsemiştir.

3. Sonuç

Nero come il cuore romanında polisiye anlatının çıkış noktasını Giancarlo De Cataldo bir şehir efsanesi üzerine kurgular: Göçmenler ve yasadışı organ ticareti. De Cataldo’nun bir şehir efsanesinin peşi sıra sürüklenen bir hikâyeyi okuruna sunar gibi gözükse de, özünde toplumsal eleştirileri olan, toplumun katmanlarını, göçmen sorununu, karmaşık çıkar ilişkilerinin irdeleyen bir romana imza atar. Lakin yazar, her efsanede bir gerçeklik payı olduğunu ve bu gerçekliğin de farklı katmanlardan oluştuğunu unutmaz.

Bu da gösteriyor ki, çok katmanlı ve çok kültürlü hikâyenin en dikkat çekici unsurlarından biri ise “sonsuz/ebedi şehir” Roma’nın bir Babil Kulesi’ne dönüşmesidir: Dillerin, kültürlerin, benzerliklerin ve zıtlıkların harmanlandığı bir kaos düzeni. Nihayetinde, *Nero come il cuore* adlı eserden yola çıkarak, yazar dönemin İtalyan toplumunu ve bireylerin ruh hallerini incelemek suretiyle, bu eserde toplumsal ve bireysel açılardan dile ilişkin öğelerin izini sürmüş ve şehir-dil ilişkisi hakkında nitelikli ve ilgi çeken değerlendirmelerde bulunmaktadır. Sonuç olarak bu değerlendirmeler, bir yandan dilin zenginleşmesini işaret ederken, diğer yandan dilin bozulmasını eleştirenler tarafından yozlaşma olarak nitelendirilmişlerdir. Öyleyse, De Cataldo polisiyeyi sadece bir “iyi vakit geçirme” aracı olarak değil, toplumsal romanın bir örneği olarak imler.

Kaynakça / References

- Crovi, L. (2002). *Tutti i colori del giallo. Il giallo italiano da De Marchi a Scerbanenco a Camilleri*, Venezia: Marsilio Editore.
- De Cataldo, G. (2002). *Nero come il cuore. Trilogia criminale*. Torino: Einaudi.
- Di Ciolla, N. (2007). Roma in Noir-The Eternal City as Dystopia. Or Perfect Imperfection. *Romance Studies*. 25(4), 297-307.
- Eco, U. (1995). *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti*. (K. Atakay, Çev.). İstanbul: Can Yayınları.
- Guagnini, E. (2010). *Dal giallo al noir e oltre. Declinazioni del giallo italiano*. Trieste: Ghenomena.
- Kracauer, S. (2019). *Polisiye Roman*. (D. Muradoğlu, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Paoli, M. (2016). *Giorgio Scerbanenco: Urban Space, Violence and Gender Identity in Post-War Italian Crime Fiction*. Brussels: Peter Lang AG.
- Ranciere, J. (2019). *Kurmacanın Kıtılları*. (Y. Çetin, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.